

ДВЕ НЕИЗВЕСТНИ СТИХОТВОРЕНИЯ ОТ НАЧАЛОТО НА НОВОБЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ

Георги Данчев

Наскоро във В. Търново бе открит и предаден в библиотеката на Висшия педагогически институт „Братя Кирил и Методий“ в града един ръкописен сборник от 30-те години на XIX век. Неговото съдържание — над 20 различни по характер и големина съчинения, поместени на 406 страници, ще бъде оповестено отделно. Между другите творби в сборника са записани и две стихотворения, които поради новобългарския си език и идейно-художествените си качества заслужават по-специално внимание. В по-голямата си част сборникът е дело на Михаил Попович, книжовник от Севлиево, който вероятно е автор и на стихотворенията. Първото от тях „О, сине мой“¹ е записано през 1835 г. Това се потвърждава от приписката на автора, оставена на един от следващите листове. Второто стихотворение „Злощастна България“² е писано вероятно по-късно. То се намира в края на сборника и поради липса на близки около него приписки трудно може да се установи годината на сътворяването му.

Името на книжовника Михаил Попович не е известно на нашата литературна история, защото досега нито един негов книжовен труд не е ставал обществено достояние. Сборникът е пазен като ценна семейна реликва от потомците на книжовника и едва в началото на 1964 г. преподаватели от Висшия педагогически институт във В. Търново влязоха в неговата дияра и го откриха. Преди общата подвързия той се е състоял от няколко книги, писани в различно време. За произведенията, включени в книгите, съставляващи сборника и за редица други въпроси, свързани с ръкописа, ще се говори подробно другаде. Тук обаче не може да не се изтъкне фактът, че пред нас стои един оформен книжовник от първата половина на XIX век, който се е занимавал системно с книжовен труд. Целият сборник има подчертан новобългарски облик. Наред с произведенията с църковно-религиозен характер, в него са включени и творби с недвусмислено изявени патриотично-просветителски тенденции.

В началото на ръкописа на около 240 страници намираме един новобългарски превод на популярната през Възраждането Александрия. Това всъщност е първата книга от сборника, писана през 1834 г. Върху нея са работили двама книжовници — поп Недялко и Михаил Попович. Връзката между двамата е разкрита в последната от петте приписки към Александрията, откъдето научаваме, че те са баща и син: Р о к а М и х а й л у в а с и н ъ п о п њ Н и д е л к у в њ с и н е д о л д (1834).

От приписките към другите книги в сборника, оставени по-късно само от Михаил Попович, разбираме, че той е работил в Севлиево. Неговият баща поп Недялко също се е занимавал с книжовен труд, за което говори една друга приписка към Александрията.

¹ Стихотворението е записано без заглавие. Основният му мотив и началното обръщение, което се повтаря в 15-тия стих, ми дава основание да го озаглавя така.

² И това стихотворение е оставено без заглавие от автора. Впоследствие друга ръка, въз основа на неговия дух е написала с молив заглавието „Злощастна България“, с което го публикувам тук.

Сведенията за Михаил Попович, за баща му поп Недялко и за техният род са твърде оскъдни. До тях се добираме единствено чрез бележките, оставени в сборника, и от приписки по други ръкописни и старопечатни книги от Севлиево и Севлиевско. Една такава справка с някои приписки¹, оставени от поп Недялко, установява, че техният род е от Долно Крушево, село край Севлиево, което е изчезнало по време на кърджалийските набези. И бащата на поп Недялко — Петко е бил също свещеник. Вероятно семейството се е преселило в Севлиево след опожаряване и унищожаване на селото им.

Най-ранно сведение за Михаил Попович, писмено документирано, запазено и открито досега, е от 1834 г. То дава основание да се предполага, че Михаил Попович е роден наскоро след 1800 г., щом като в началото на 30-те години на миналия век го виждаме като оформен книжовник, който работи върху Александрията и впоследствие се занимава системно с книжовен труд. Вероятно той е учил в килийното училище в града, където отначало са преподавали калугери-таксидиоти от Рилския манастир, а по-късно учители — попове и светски лица. Още в началото на века, преди да бъдат поставени основите през 1844 г. на известното хаджи Стояново училище, в което пръв учителствува П. Р. Славейков (1846—47), севлиевци направили една килия в черковния двор, където вероятно се е учил и Михаил Попович.²

Според семейните предавания, все още живи сред потомците на книжовника, и той като баща си поп Недялко и дядо си поп Петко е бил известно време свещеник. Макар че името на Михаил Попович не се среща сред имената на свещениците в единствената до 1870 г. в Севлиево църква „Свети пророк Илия“, където евентуално той е бил свещеник³, преданието вероятно сочи истината. Основание за това ни дава един саморъчен подпис на Михаил Попович от 1861 г., където той се е подписал: Х а д ж и М и х а л П о п а.⁴ И друга една подробност от преданията, че книжовникът е ходил на поклонение в Иерусалим се потвърждава от неговия подпис и печат, оставен в сборника и в други документи от Севлиево. На печата му са изписани две ръкописни букви Х М (Хаджи Михал).

Макар и оскъдни, известните досега сведения за Михаил Попович показват, че той не е стоял настрана от обществения живот в Севлиево и по време на борбата за църковна свобода е взел активно участие. За това свидетелства не само антигръцкото настроение в стихотворението му „Злощастна България“, на което ще се спра по-сетне, но и едно писмо-протест против гръцките владци, изпратено от Севлиево в Цариград на 13. III. 1861 г. Между подписите и печатите на свещеници, учители и градски първенци, от чието име е изпратен протестът, откриваме и подписа на хаджи Михал попа.⁵ В това писмо-протест намираме и последните сведения за Михаил Попович. Вероятно той е починал в десетилетието (1861—1870). Предположението, че в края на 60-те години от миналия век книжовникът не е вече между живите се подкрепя от факта, че когато през 1870 г. в Севлиево се учредява „Ученолюбиво братско дружество“ сред имената на 178 души „ученолюбци“ не среща неговото име.⁶ Едва ли е възможно той да е жив, макар и стар и да не е участвувал в учредяването на това дружество. От същата 1870 г. (17 януари) има още един документ — молба от 21 видни севлиевски граждани до владиката в Търново за избиране на иконом в Севлиево,

¹ Справката е направена от един непубликуван труд на Н. Ковачев, преподавател по Общо езикознание във ВПИ — В. Търново, който е събрал и подготвил за печат множество приписки, оставени върху ръкописни и старопечатни книги из църквите на бившата Севлиевска околия.

² В а с и л Х. Б е я з о в, Училище и училищни дейци в Севлиево от 1818 до 1918 г., сп. Училищен преглед, XXII, 1923, кн. 3, 4, 5.

³ Вж. Юбилейна книга на църквата Св. Пророк Илия в гр. Севлиево (1834—1934), Севлиево, 1934. Името на М. Попович не се среща сред имената на свещениците, служили преди и след него в църквата, което е вероятно пропуск на съставителите на книгата.

⁴ Х. В ъ л ч а н о в, Севлиево (1842—1942), ч. I, София, 1942, стр. 166.

⁵ Х. В ъ л ч а н о в, Севлиево (1842—1942) ч. I, София, 1942, стр. 165—167.

⁶ П а к т а м, стр. 183—185.

откъдето се виждат имената на всичките 8 свещеници в града, сред които не се среща името на Михаил Попович.¹

Първата датирана проява на Михаил Попович, както бе посочено, е работата му през 1834 г. над преписа или новия превод на Александрията². През следващата 1835 г. той работи върху нова книга, чието заглавие, записано с киновар, гласи: думи и притчи човеку твърде файдалии дету са исписани от много книги. Тук книжовникът по подобие на съставителите на дамаскинарски сборници е събрал множество поучения от Йоан Златоуст и апостол Павел, мъдри мисли и притчи от Соломон, народни пословици и поговорки. В тая част на сборника (втората книга) се чувства твърде осезателно благотворното влияние на фолклора. На 15-тия лист на книгата той е записал и първото стихотворение „О, сине мой“. А след 4 листа е оставил и една обширна приписка, която категорично сочи датата, когато е започнал да работи над втората книга в сборника. Понеже тая приписка решава въпроса и за годината, когато е записано и първото стихотворение на Михаил Попович, ще я публикувам цялата: „Тази книга я исписах сос божия дарба аз смиренный и недостойный Михаил Попович. Който са улучи да я купи или да я чите, да поменуйте и мене недостойный пред бога сос ваша молитва. И ако намерите нейди някуй збаркану или на словата или на думите, заради това моля ви са да оправите, сос дух смиренный и мене да прущавате. Защото туку идни господ дету ни изгрешава и нему се пада чест и поклонение всегда и векеи. Амин.“

И наченах да я пиша в лета от Христа ^{до} 1835, месеца октомври, 28 ден в Сивлююу.“

Неизвестно кога, но вероятно много по-късно, една треперяща старческа ръка е записала с разкривени ръкописни букви: Аз недостойни хаджи Михалаки. Явно е, че подписът, оставен години след написването на книгата, потвърждава, че младият Михаил Попович и старият хаджи Михалаки са едно и също лице.

От първата обширна приписка се вижда, че книжовникът е започнал да работи над книгата на 28 октомври 1835 г. След два месеца работа вероятно той е стигнал до 15-тия лист, където в края на 1835 г. е записал и стихотворението „О, сине мой“, след което е оставил и въпросната приписка.

Не е необходимо да споменавам тук и другите произведения в сборника, да цитирам и други приписки към тях. Те потвърждават извода, че пред нас стои един трудолюбив книжовник и самобитен поет, попаднал под своеобразно влияние на фолклора. За своето време — 30-те години на XIX век, той е твърде начетен. Вероятно е познавал и някои произведения на възраждащата се сръбска книжнина, за което свидетелствуват редица сръбски думи, употребени в оригиналните части на сборника. Имаме основание да предполагаме, че книжовникът е знаел и гръцки език, че се е ползвал от гръцки източници. В това отношение значителен интерес представлява началото на един Гр е к о - б о л г а р с к и й р а з г о в о р н и к, съставен вероятно от Михаил Попович. Едно бъдещо пълно проучване на сборника ще доведе до по-обстойно изясняване образа на тоя неизвестен досега севлиеви книжовник.

За да оценим справедливо истинското значение на двете стихотворения в сборника на Михаил Попович и да им отредим съответното място сред другите първи стихотворни

¹ Н. Ганев, Страници от историята на града Севлиево, ч. I, В. Търново, 1925, стр. 26—27.

² Дали в случая се касае за нов превод или за обикновен препис на Александрията ще проличи след необходимите проучвания.

опити у нас по време на Възраждането, необходимо е да си припомним какво е състоянието на българската поезия до 1835 г., когато е записано първото стихотворение „О, сине мой“.

Да оставим настрана ръкописните сборници със смесено съдържание от XVIII и началото на XIX век, в които срещахме стихове, имащи изключително религиозно съдържание, написани на черковно-славянски език, в по-голямата си част — подражание на християнски псалми.¹ Имената на стихотворците, появили се до 1835 г. у нас, се броят на пръсти. През 1813 г. Димитър Попски създава в Букурещ своята „Ода на Софрония“, а след десетина години (1822—1824) атонските йеромонаси Никифор и Йеротей написват трите си „Стихове пінтически“. Едното от тях е посветено на убития от турците в Търново великомъченик Йоан Търновски, а другите две представляват молитви към Богородица. Към първите стихотворци трябва да прибавим и Неофит Рилски, написал през 1829 г. „Стихи надгробни...“ за убития Самоковски епископ Игнатий, а през 1835 г. — „Похвала Преосвященейшему Митрополиту Терновскому“. Тук трябва да споменем имената и на К. Огнянович, публикувал през 1833 г. в Будапеща „Житие светого Алексиа, человека Божия“ и това на Кирил Пейчинович, съчинил през 1835 г. своя Надгробен надпис. С тях имена се изчерпва списъкът на нашите книжовници, които до 1835 г. са регистрирали някакви стихотворни опити в младата българска поезия.

Всички споменати стихотворни творби стоят далеко от говоримия жив български език. Вещност до 1835 г. у нас няма стихотворение, създадено на новобългарски език. В това отношение двете творби на Михаил Попович представляват значителен интерес. Първата от тях измества с няколко години по-напред годината, когато е създадено стихотворение на новобългарски език. Досега се приемаше, че първото оригинално българско стихотворение, написано на близък до говоримия език, е създадената през 1839 г. от Неофит Рилски възхвала на Хатишерифа, озаглавена: „Описание следственних произшествию собишшихся от знаменитаго Турецкаго Хатишерифа“. Боян Пенев пък се склонен да приеме, че Анастас Кипиловски „е първият от нашите стихотворци, който ясно съзнава, че трябва да се придържат о свойствата на живата българска реч“.² Б. Пенев привежда за пример обаче не оригинална творба на Кипиловски, а публикуваното през 1836 г. негово преводно стихотворение от гръцкия поет Атанасий Христопуло.

Към оскъдния списък на имена и стихотворения до 1835 г. у нас трябва да прибавим името и двете стихотворения на Михаил Попович. Първото от тях е създадено на обикновен говорим език с характерни особености на севлиевския диалект. В него обаче срещахме и думи, характерни за западните български говори.

Макар че в стихотворението е прокарана морално-поучителна тенденция до християнски позиции, съвсем открито проличава и възрожденско-просветителския дух на 30-те години на XIX век. Авторът си е изградил определен идеал за положителния герой на епохата и към него насочва стремежите на младия българин. Наред с изтъкване на необходимостта от просвета, тук са посочени и редица други морални добродетели: да не се пожелава чуждия имот, да не се краде, пиянствува и мързелува:

Люцо да не гледаш,
чюждо да не крадиш...
вино да не пнеш,
много да не спаваш....

Интересни са и поученията, които се отправят към младия човек, за морално-етичните норми, които не трябва да се престъпват. Авторът иска да предпази младите хора от морална поквара и от безцелно пилене на време и ценни сили:

¹ Вж. Б. Цонев, Опис на ръкописите и старопечатните книги на Нар. библиотека в София, София, 1910, Рък. № 267 (544), стр. 170—172, Рък. № 360, (615), стр. 400—402, Рък. № 361 (224), стр. 402—405.

² Б. Пенев, История на новата бълг. литература, София, 1933, т. III, стр. 920.

Жина да не гледаш,
при нея да не седиш —
веждите ѝ глатки,
думите ѝ слатки,
от устата ѝ мет капи,
тебе за сърцето хаги.
О, сине мой драгий,
не ходи по техните праги!

Самобитният поет проявява едно стихийно чувство за поетична реч. Неговите възне-ния и стремежът му да посочи правия път на младежта, да нарисува идеалния млад бъл-гарин се чувствава от всеки ред на стихотворението.

В него проличава и положителното влияние на народната песен в областта на ритъма и стихотворния размер. Макар че не е спазено единство в размера и броят на сричките в стиховете се движи от 6 до 10, в творбата доминира народно-песенният шесторичен раз-мер на:

Кукувица кука
на зелена бука...

Повечето от половината стихове в стихотворението — 16 от всичките 24 са изградени в тоя размер:

Вино да не пиеш,
много да не спаваш,
праведно да ходиш,
богу да огодиш!

Такова положително въздействие на народните песни върху индивидуалния творец у нас е регистрирано по-късно в творчеството на Н. Геров, П. Р. Славейков и Д. Чин-тулов. Стихотворението на Михаил Попович е пример за една по-ранна проява на това бла-готворно въздействие¹.

Авторът е проявил явен стремеж и в търсенето на точни и звучни рими. Облегнат на говоримия език, той римува на места твърде сполучливо съседните стихове (а-а, б-б, в-в). Някои от неговите двойки рими напомнят звучните рими на П. Р. Славейков от 50-е го-дини в „Смесна китка“ и „Песнопойка“: глатки — слатки, капи — хапи, драгий — праги, книга — брига, смириш — смилиш и пр.

Склонността на Михаил Попович към мерена и римувана реч, която ни дава допълни-телни основания да смятаме, че той е автор на двете стихотворения, въпреки че под тях не откриваме никакъв подпис, е засвидетелствувана и от подбора на народните поговорки, записани в сборника. Ще посоча само няколко от тия фолклорни творби, подбрани от само-битния поет:

Който люби доброто —
не пада въз злото,
а кой мрази доброто —
он винаги въз злото.

Маслото как ни можи да са смеси сос водата,
така ни можи истената сос лажата.

¹ Вж. В. Пундев, Първи стихотворци, София, II изд. (Деп. 1939), стр. 9—10. В. Пундев счита, че „първото доближаване до народната песен в новобългарската литера-тура“ е стихотворението за Хатишерифа от Неофит Рилски (1839). Очевидно е, че характе-рът на стихотворението „О, сине мой“ налага да се ревизира и това мнение.

По-харно е да се возиш
сос пробито кориту по водата,
нежили да слушаш
на зла жина хортата¹.

Който за друго трап ископава,
он себе си в него закопава.²

Предположението, че тия фолклорни отломъци са минали през допълнителната литературна обработка на Михаил Попович, не може да се докаже. И в други сборници с народни умотворения срещахме пословици и поговорки с подобна форма. В случая за нас е показателен фактът, че неизвестният книжовник е проявил склонност към такива творби с ритъм и рима, а възможно е и сам да е обработил някои от тях.

Стихотворението на Михаил Попович „О, сине мой“ изразява просветния стремеж, завладял умовете на будните българи през 30-те години на миналия век. Подбудите за написването му имат явно патриотично-граждански характер. Авторът го е създал с определена цел да въздействува на младото поколение, посочвайки му своето разбиране за идеала на епохата. Вероятно авторът е чел като поучение стихотворението си в черква пред млади и стари богомолци, а може би и в килийното училище пред учениците. Това предположение се потвърждава от В. Беязов в цитираната студия³, който съобщава един интересен факт. Според разказите на стари севлиевици, по време на учителствуването на даскал Никола Ив. Гайдарджиоглу⁴ по стените на килийното училище били окачени поучения — написани на бели листове. При направената справка се оказало, че тия поучения представляват отделни слабо променени стихове от стихотворението „О, сине мой“. Допустимо е даскал Никола, който преди да стане учител е бил абаджия, да е оценил значението на стихотворението на Михаил Попович и да е преписал части от него, за да ги използва при обучението — за назиждане и поучение на учениците. Това е един своеобразен непознат дотогава начин на разпространение на литературно произведение сред читателите.

*

Второто стихотворение в ръкописния сборник на Михаил Попович „Злощастна България“ има патриотично-граждански дух, с открито изразени антигръцки тенденции. То е наситено с характерните за българската интелигенция възрожденски настроения от първата половина на XIX век. Между него и стихотворните опити на Неофит Бозвели има известна близост в идейната насоченост, а на едно място се явява сходство между изразите. У Неофит Бозвели срещахме такива стихове:

Ах, България, всеокаяная Болгария!
Скоро умилно презови пророка Еремия,
на планината най-високо да ся каче,
жалостно да тя нарежда и умилно оплаче!⁵

В друга стихотворна творба Неофит Бозвели повтаря същия образ:

¹ хортата (хоратата) — думите, говоренето, приказките.
² И Петко Р. Славеиков е записал подобни поговорки, но не римувани; „Който копае другиму яма, сам пада в нея“ и „Който копае трап за друго, сам си пада в него“ — Български пословици, София, 1954, стр. 313.

³ Васил В. Беязов, Училище и училищни дейци. . . , кн. 3, стр. 13.
⁴ Вж. Н. Ганев, Страници от историята на града Севлиево, ч. I, В. Търново, 1925, стр. 31—36.

⁵ Александър Бурмов, Ст. Стойков, Предосвободженски стихотворци, София, 1938, стр. 15.

прочее, мила мати България!
Кой да тя уплачи; освен пророка Иеремия!¹

Дали авторът на „Злощастна България“ е познавал поетичните трудове на Неофит Бозвели или сам по собствен път е стигнал до използване образа на пророк Еремия, не може с положителност да се твърди. Михаил Попович твори с по-голямо стихотворно умение и това проличава още в началото на неговото стихотворение:

Кой да призове пророка Еремия
да оплаче горка България!

Чи е останала совсем в темноста,
ни познава от когой пакоста.

Докато в „О, сине мой“ са прокарани предимно морално-дидактични тенденции, тук проличава ярко гражданското съзнание на самобитния поет. Той се вълнува и страда, гледайки окаяното състояние, в което е изпаднала родината му. Със синовна загриженост авторът говори за злощастната съдба на България. Просветителските идеи от първата половина на Възраждането пронизват цялото стихотворение. Според поета всички злини идват от простотията и мрака на невежеството, залял народа:

От простота носи нисносни бремена,
никак ни познава златите си времена.

В стремежа да направи думите си по-действени, той стига до интересни за своето време поетични образи. Неговата родина България е:

Плашила, лестима и посмеяна,
паметта ѝ вов магла развеена.

Възрожденският патриотично-просветителски дух дава своеобразна окраска на творбата. Говорейки за нуждата от просвета, която да отвори очите на България, поетът използва твърде сполучливо и градицията:

О, луча, златозарнейшего света,
огрей, блясни и распрасни мрачнаго навета!

Антигръцката тенденция е изразена към края на стихотворението, където открито е посочено, че гърците мамат и прелъщават нашия народ:

О, Болгарию, препростая и неочимая:
от мудрих греков прелестима.

Поетът обича родината си и страда, зареди нерадостната ѝ съдба и открито я зове

Отвори очи твои, о, Болгарию, слепа,
да не яко древо изгориш во оган нема!

Присъствието на поетично вълнение, на поетично виждане е налице. Един своеобразен възрожденски зов към просвета и осъзнаване на народа е облечен в твърде завидна за епохата форма.

Може ли да предполагаме, че авторът на „О, сине мой“ и на „Злощастна България“ е написал и други стихотворения? Бъдещите проучвания и открития на нови ръкописи от Севлиево могат да потвърдят или отхвърлят подобно предположение.

¹ В а с и л П у н д е в, Първи стихотворци, София, II изд. (Деп. 1939) стр. 59.

Тук обаче трябва да посочим още едно стихотворение „Похвала на свети Пророк Илия“, публикувано през 1934 г.¹, което може да се свърже с името на Михаил Попович. Тая стихотворна творба е намерена в книгите на един от свещениците в Севлиево — Марин Софрониев, служил в същата църква „Свети Пророк Илия“, в която вероятно е бил свещеник до края на живота си и Михаил Попович. Стихотворната похвала се състои от 66 стиха. И в нея, както и в двете стихотворения от сборника на М. Попович, стиховете се римуват последователно (а-а, б-б, в-в). Някои предполагат, че това стихотворение е написано от П. Р. Славейков,² по време на учителствването му в Севлиево (1846—47), но не привеждат никакви доказателства, а се базира единствено на престоя на Славейков в Севлиево. Много по-допустимо е автор на тая стихотворна похвала да е Михаил Попович, който в чест на патрона на храма, където е служил като свещеник, да е съчинил и казвал пред гражданите и това стихотворение. И впоследствие то е останало в препис в един от свещениците при същия храм. Въпросът за авторството на това трето стихотворение в случая е страничен и до неговото разрешение може да се стигне след допълнителни проучвания.

*

Двете стихотворения на Михаил Попович „О, сине мой“ и „Злощастна България“ трябва да се поставят на мястото, което им се полага в първите страници на историята на новобългарската ни поезия, поради езиково-художествените им достойнства, връзката им с народната поезия и патриотично-гражданските им тенденции. Техните качества изпъкват особено ярко, когато ги съпоставим с другите известни досега стихотворения, създадени у нас в началото на XIX век.

О, СИНЕ МОЙ³

О, сине мой, тебе поучавам,
богу тя врачавам⁴ —
богу да се боиш,
на врата⁵ си да стоиш.
Любо да не гледаш,
чуждо да не крадиш,
да научиш книга,
да не имаш брига.⁶
Жина да не гледаш,
при нея да не селиш —
веждите ѝ глатки,
думите ѝ слатки,
от устата ѝ мет капи,
тебе за сърцето хапи.
О, сине мой драгий,

¹ Юбилейна книга на църквата св. Пророк Илия в гр. Севлиево (1834—1934), Севлиево, 1934, стр. 12—13.

² Пак там, стр. 13.

³ Стихотворенията се печатат по съвременния правопис, като са спазени всички особености на ръкописа.

⁴ врачавам — връчвам, отдавам.

⁵ врата — вероятно е съкратено от вярата, както е било записано на един от листовете в килията, според сведенията на В. Беязов. На врата си да стоиш — може да се тълкува и като своеобразен поетичен израз — да бъдеш самостоятелен.

⁶ брига — грижа.

не ходи по техните праги!
Вино да не пиеш,
много да не спаваш,¹
праведно да ходиш,
богу да огодиш!
Тварде рано ставай,
без церкова не оставай,
сос брата си да са смириш,
богу да се смилеш!

ЗЛОЩАСТНА БЪЛГАРИЯ

Ах, временого време
несносного време!

Кой да призове пророка Еремия
да оплачи горка България!

Чи е останала совсем в темноста,
ни познава от когой пакоста.

От простота носи нисносни бремена,
никак ни познава златите си времена.

Плашима, лестима² и посмеяна,
памета и вов могла развеяна.

Ах, света правда, втря³ затрита,
саму от България совсем си скрита.

О, луча, златозарнейшего света:
огрей, блясни и распрасни мрачного навета!⁴

Да знай всяки да си дава ответа
на тогози святозлатаго века.

О, Болгарю, прегростая и неочимая,
от мудрих греков прелестима!

Что, Болгарю, не радиш⁵ о учение,
но всегда тлееш в мучение?

Отвори очи твои, о, Болгарю, слепа,
да не яко древо изгориш во оган нема!⁶

¹ спаваш, спавам — спя.

² лестима — лъгана, измамвана.

³ втря — вътре. Навярно поетът свързва стиха с предхождащия и се стреми да изгради поетичен образ — правдата е затрита (задушена, убита) вътре в мъглата.

⁴ навета — клетва, клюка, набеждаване; вражи пристъп — битка.

⁵ радиш, радя — труда се, залягам над нещо.

⁶ нема — няма, безгласна.